

Ольга ХАРЧИШИН

(кандидат філологічних наук, науковий співробітник Інституту народознавства НАН України)

УКРАЇНСЬКИЙ ПІСЕННИЙ ФОЛЬКЛОР В ЕТНОТРАДИЦІЇ НОВОЧАСНОГО ЛЬВОВА (трансформаційні процеси; міжкультурні пограниччя)

Тези доповіді:

1. Ця доповідь є апробацією монографії з такою ж назвою, яка готується до друку.
2. Фольклористичні, як і етнологічні дослідження в ділянці етноурбаністики, поки що є “незайманою цілиною” в українській науці. Вивчення українського міста має свою специфіку – історичну, ментальну, політичну (гострі проблеми української ідентифікації міста в Україні, пропагування “багатокультурності”, денаціоналізація тощо).
3. Львів належить до знакових міст в історії та культурі різних народів. Особливим статусом він наділений в українців. Про це засвідчує яскраво представлений образ Львова у фольклорі – за частотністю вживання та функційністю він майже наближається до образу столярного Києва. Знакові риси Львова: а) княже українське місто; б) європейське, поліетнічно толерантне місто; в) національний “П’ємонт” та ін.
4. Майже повна відсутність записів фольклору зі Львова із минулих століть. Основним і фактично чи не єдиним джерелом для вивчення українського фольклору та етнотрадицій Львова є сучасне усне середовище в цьому місці. Це дослідження базується на основі власних польових записів усної словесності у 1999-2005 роках: пісень і оповідних творів (всього понад 40 год. аудіозаписів, що становить понад 800 сторінок розшифрованих матеріалів рукопису).
5. Загальна структура українського фольклору Львова визначається двома етнокультурними складовими: традиційно-сільською та міською – у їхній складній діалектиці взаємозв’язків. Відтак відповідно розглядаємо дві парадигми культурних традицій і пісенності: традиційно-сільську та міську.
6. Традиційно-сільські звичаї та фольклор, що відображають споконвічні цінності українців, за нашими вислідами, зазнали у Львові помітних трансформацій. Зокрема пісенність змінилася на різних рівнях: репертуарному, текстовому (змістово-художньому), функціональному. Репертуарні зміни протікають у такій динаміці: а) зникнення жанрів давніх обрядових пісень та балад, що притаманні передусім для “жіночого” співу; б) домінування видовищно-карнавальних форм та супровідного пісеннообрядового фольклору часто у сценічному їх виконанні; в) перевага тих необрядових груп пісень, в яких є риси впливу “чоловічого” мислення: фривольності, еротики, сороміцькості; лицарства, побратимства, бравурності тощо. Традиційні жанрово-тематичні групи зазнають виразних впливів професійно-музичної та літературної творчості, зокрема естради, хорового мистецтва, аматорської драматургії, поезії національно-патріотичних формацій (УСС, УГА, ОУН, УПА) тощо. Відповідно значно стрімкіше порівняно з довкіллям відбувається модернізація цих жанрів у напрямку наповнення новотворами з міськими рисами у текстах та в модних музичних ритмах.
7. Міські форми дозвілля та супровідна пісенна творчість українців Львова у ХХ ст. значною мірою позначені історичними чинниками довголітнього перебування у складі Австрійської імперії (1772-1914) з відповідним європейським вектором культурного розвитку. Міські пісні мають інші якісні виміри порівняно із сільськими. Вони невід’ємні від життя тих чи інших міських соціумів, є адекватним відображенням їхніх творчих можливостей. Помітними піснетворчими середовищами Львова у ХХ ст. були львівські салони, сцени і танцмайданчики (їхні пісні породжені розважально-відпочинковими потребами передусім

інтелігенції); львівська вулиця (з демократизмом та нескутими визнаною естетикою творчими засобами); студентсько-школярські кола (як синтез творчості “салонних” та “вуличних” пісень у 1930-х роках та в другій половині ХХ ст.).

8. Про специфічні риси фольклорності і фольклоризації, прояви “пограниччя” – етнічного (українсько-польського), соціального (місто-село), мистецького (фольклорно-літературно-театрального) у досліджуваному репертуарі дізнаєтесь, відвідавши семінар 16.11. 2010 р. ☺ Там почуєте і цікаві львівські зразки фольклору.

А також усе це буде представлено у монографії, яка, дуже на це сподіваюся, мала би незадовго з’явитися у світ.